

Sygn. akt I ACa 219/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Agnieszka Sołtyka
Sędziowie:	SSA Danuta Jezierska (spr.) SSA Dariusz Rystał
Protokolant:	sekr. sądowy Beata Węgrowska-Plaza

po rozpoznaniu w dniu 1 lipca 2015 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa S. G.

przeciwko M. A.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 26 września 2014 r., sygn. akt I C 169/13

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie II co do kwoty 71 396 (siedemdziesiąt jeden tysięcy trzysta dziewięćset sześć) złotych z ustawowymi odsetkami od 1 stycznia 2014r oraz w punkcie III i IV i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Koszalinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Dariusz Rystał SSA Agnieszka Sołtyka SSA Danuta Jezierska

Sygn. akt I ACa 219/15

UZASADNIENIE

Powódka S. G. w pozwie skierowanym przeciwko M. A. domagała się unieważnienia aktu notarialnego, ustalenia że umowa użytkowania wygasła oraz zapłaty 100.000 zł ze wskazaniem iż jest to należność przysługująca Gminie.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa podnosząc, że brak podstaw do unieważnienia aktu notarialnego, gdyż użytkuje on nieruchomości zgodnie z umową. W trakcie procesu przyznał przy tym, że nie uiszcza należnych opłat i podatków od tych nieruchomości, gdyż powódka nigdy nie informowała go o ich wysokościach.

Wyrokiem z dnia 26 września 2014 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie oddalił powództwo w zakresie żądania stwierdzenia nieważności umowy (pkt I), zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 71.396 zł z ustawowymi odsetkami od 1 stycznia 2014 r. oddalając żądanie zapłaty w pozostałej części (pkt II) oraz orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że umową zawartą z zachowaniem formy aktu notarialnego w dniu 6 marca 2002 r. nastąpiło oddanie przez powódkę do użytkowania przez pozwanego na okres 15 lat, trzech działek gruntu położonych w B. przy ul. (...), oznaczonych numerami (...), (...) i (...). Wydanie nieruchomości nastąpiło do 31 marca 2002r. Poza jednorazową zapłatą przez użytkownika na rzecz właścicieli oznaczonej sumy wynagrodzenia (zapis z § 3 umowy) ustalono, że na użytkownika przechodzi, z chwilą zawarcia umowy, obowiązek ponoszenia podatku od nieruchomości i wszelkich innych ciężarów i opłat publicznoprawnych w zakresie użytkowania (zapis z § 5). W umowie tej strony nie przewidziały możliwości rozwiązania umowy przez upływem terminu na jaki została zawarta. W dniu 21 marca 2005 r. pozwany zrzekł się prawa użytkowania działki nr (...) o powierzchni 0,01127 ha, dla której w Sądzie Rejonowym w Szczecinku prowadzona jest księga wieczysta Kw nr (...), stanowiąca własność powódki i jej małżonka F. G.. Własnoręczność podpisu pozwanego na oświadczeniu zawierającym to zrzeczenie została poświadczona przez notariusza w K. B. K..

Pozwany nie przekazuje powódce, jak i bezpośrednio na rzecz gminy B. podatku od nieruchomości w zakresie posiadanych w użytkowaniu działek stanowiących własność powódki i spadkobierców F. G.. Zaległość, w odniesieniu do działki o nr. (...) wynosi 93.926,32 zł natomiast w odniesieniu do działki nr (...) wynosi 654,70 zł. Ogólna suma należności podatkowych wynosi 66.647 zł. Należność ta za okres od czwartego kwartału 2009 r. do końca wymagalności podatku tj. do roku 2013 r. włącznie wynosi 42.238 zł, zaś należność odsetkowa w odniesieniu do tej sumy wynosi 29.158 zł.

Sąd Okręgowy mając na uwadze takie ustalenia uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Wskazał, iż roszczenie o ustalenie, że akt notarialny – jak wskazała to powódka, a w istocie umowa użytkowania trzech działek gruntu zawarta między stronami w dniu 6 marca 2002 r. z zachowaniem formy aktu jest nieważna z tego względu, że pozwany od początku związania umową nie wywiązywał się z obowiązku płacenia podatku od nieruchomości znajduje oparcie w art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c. Po dokonaniu analizy tych przepisów doszedł do przekonania, że powódka argumentując podstawę nieważności umowy w istocie dąży do uzyskania od pozwanego świadczenia z umowy wynikającego, a sprowadzającego się zapłaty podatku od nieruchomości, który obciąża ją oraz pozostałych współwłaścicieli nieruchomości (spadkobierców F. G.) w zakresie użytkowania przysługującego pozwanemu. To sprawia, że prawa powódki (legitymowanej do zapłaty całego świadczenia, bowiem roszczenie daje się zakwalifikować do działań zachowawczych jednej z osób uprawnionych w interesie wszystkich współwłaścicieli) mogą uzyskać zaspokojenie w drodze zasądzenia świadczenia pieniężnego wynikającego z umowy. W tym przejawia się jednocześnie brak interesu prawnego, jako przesłanki pierwszego z roszczeń powódki w żądaniu ustalenia nieważności umowy, stąd powództwo należało w tym zakresie oddalić Sąd nie podzielił przy tym poglądu pozwanego, z pozwem w tym zakresie powinien zostać odrzucony wskazując na brak tożsamości podstaw faktycznych powoływanych dla takiego ustalenia w sprawie niniejszej i w sprawie wcześniej osądzonej o sygn. I C 703/04.

W przedmiocie żądania o zapłatę Sąd podkreślił, że w sprawie I C 703/04, która dotyczyła świadczenia za wcześniejszy okres, Sąd uwzględniając powództwo wskazał na art. 471 k.c. jako podstawę obowiązku odszkodowawczego pozwanego w odniesieniu do tego żądania i z tą kwalifikacją Sąd w niniejszej sprawie się zgadza.

Odnosząc się do podniesionego przez zobowiązanego zarzutu przedawnienia tego roszczenia, Sąd Okręgowy przywołał art. 118 k.c. i uznał, że dochodzone roszczenie w części uległo przedawnieniu. Podkreślił przy tym, że uchylenie się pozwanego od obowiązku tego świadczenia, przyznane przez tegoż z tłumaczeniem, iż pozwana nie przekazywała mu informacji o zakresie tego świadczenia i jego wymagalności, stanowi o szkodzie, jej związku przyczynowym z faktem zaniechania zapłaty oraz o winie prowadzącej do obowiązku naprawienia szkody. Konieczność wiedzy pozwanego co do tego, że powinien zwracać powódce należność stanowiącą obciążenie na rzecz Gminy wynika wprost z zawartej umowy, nadto znalazła potwierdzenie w wyroku wydanym wcześniej, odnoszącym się do roszczenia rodzajowo

identycznego. Jednak na podstawie wypowiedzi dokonywanych przez powódkę w toku sprawy, na piśmie oraz z dokumentów obrazujących stan zaległości podatkowych, należało stwierdzić, że domaga się ona zapłaty wszystkich należności podatkowych przypadających za okres od 2002 r. do końca 2013 r., co zostało oznaczone sumą 161.745,10 zł. Tak określone żądanie należało poddać ocenie, w pierwszej kolejności jedynie do dwóch działek mianowicie (...) i (...), z wyłączeniem działki nr (...) co do której prawo użytkowania wygasło w roku 2005 w następstwie zrzeczenia się tego prawa przez pozwanego, w drugiej zaś w aspekcie zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwanego. Sąd podkreślił, że świadczenia określone w umowie, sprowadzają się do zapłaty świadczeń podatkowych, zatem ze swej istoty należą do świadczeń okresowych, bowiem wymagalnych za każdy kolejny rok. Stosować więc należy 3 letni okres przedawnienia przewidziany w art. 118 k.c. Skoro pozew został wniesiony w dniu 20 września 2012 r., za świadczenia nieprzedawnione należało uznać należności z tytułu podatku w odniesieniu do czwartej raty podatku za rok 2009 - w sumie 2.350 zł, należność z tytułu podatku za cały rok 2010 - w sumie 9.680 zł, za cały rok 2011 - w sumie 9.680 zł, cały rok 2012 - w sumie 10.080 zł cały rok 2013 w sumie 10.448 zł, łącznie 42.238 zł. Do tej należności należało doliczyć wymagane na rzecz Gminy świadczenie odsetkowe z tytułu braku zapłaty podatku. Wielkość tego świadczenia wyliczono na podstawie ostatniego zaświadczenia o stanie zaległości podatkowych wraz z wyliczeniem należności odsetkowej, stosując proporcję wymagalności tego świadczenia w ogólnej sumie 66.647 zł do okresu wymagalnego świadczenia z tytułu podatku, co stanowiło sumę 29.158 zł (Sąd ogólną sumę zaległości odsetkowej podzielił przez 12 tj. przez okres jej obliczenia uzyskując sumę 5.554 x 4 tj. pełne roczne okresy zaległości plus 1388 w odniesieniu do zaległości obejmującej czwarty kwartał roku 2009, przy czym wpływ na to wyliczenie należności w odniesieniu do wcześniej wymaganych wpłat w odniesieniu do działki nr (...) był na tyle znikomy, że w obliczeniach nie został odjęty). Tak wyliczona należność zdaniem tego Sądu, pozostaje jednocześnie w granicach szkody podlegającej naprawieniu, bowiem za szkodę nie można uznać świadczenia podatkowego powódki wobec Gminy B., które również uległo prawu dawności.

Sąd nadto wskazał, że okoliczności rozpoznawanej sprawy nie pozwalały na uwzględnienie zarzutu potrącenia, który pojawił się w wypowiedziach strony pozwanej. Zarzut ten został jedynie zasygnalizowany przez tę stronę i miał zostać sprecyzowany. Mimo, że w końcowym toku procesu, powódka przedstawiła ostatnie zaświadczenie o zaleganiu z płatnością podatku, dając wyraz ostatecznemu określeniu swego żądania pozwany nadal nie przedstawił w formie wymaganej procesowo jak i zgodnie z wymogami materialnymi, tego zarzutu (art. 498 i 499 k.c.). Wyłączyło to możliwość odniesienia się do tej kwestii w jakikolwiek sposób. Z tych względów Sąd tylko częściowo uwzględnił żądanie o zapłatę.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., mając na uwadze poniesione przez strony koszty i fakt, że roszczenie zostało uwzględnione w 44 Wskazaną proporcję Sąd odniósł do kosztów sądowych.

Z takim rozstrzygnięciem nie zgodził się pozwany.

Zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części, tj. w zakresie punktu II, III i IV, zarzucając:

1. naruszenie art. 471 k.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na pominięciu przesłanki wyłączającej odpowiedzialność dłużnika, w sytuacji gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi,
2. dokonanie błędnych ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, poprzez pominięcie okoliczności, iż powódka i pozostali współwłaściciele, jako podatnicy podatku od nieruchomości nie przekazywali pozwanemu informacji o wysokości i wymagalności świadczenia, uniemożliwiając tym samym pozwanemu wywiązanie się z określonych w umowie użytkowania obowiązków, a sami, nie dokonując w terminie zapłaty należności podatkowych, doprowadzili do szkody w postaci powstania odsetek za zwłokę w płatności.
3. dokonanie błędnych obliczeń przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, poprzez oparcie ich na błędnych ustaleniach faktycznych oraz daleko idących uproszczeniach matematycznych, w szczególności nieuwzględniających choćby zmienności stopy oprocentowania zaległości podatkowych w jednostkach czasu.

Z tego względu pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Nadto orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się zasadna i to w takim zakresie, że skutkować musiała wydaniem przez Sąd Apelacyjny wyroku kasatoryjnego, co do części, w jakiej został on zaskarżony przez pozwanego.

Co prawda Sąd Apelacyjny podziela tylko część zarzutów podniesionych przez pozwanego w apelacji, jednak muszą one prowadzić do wniosku, że uzasadnienie Sądu Okręgowego wymyka się spod kontroli sądu odwoławczego, z przyczyn, które wskazane zostaną poniżej.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgodnie z art. 328 § 2 k.p.c. uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wskazanie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Tych wymogów, uzasadnienie Sądu I instancji niestety nie spełnia. Przypomnieć należy, że minimalne wymagania jakie stawia się w art. 328 § 2 k.p.c. w zakresie wyjaśnienia podstawy faktycznej wyroku polegają na wskazaniu ustalonych faktów oraz dowodów, na których oparł się sąd i jednocześnie na wskazaniu przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności (por. wyrok SN z 3.03.2008, II CK 428/05). Zawsze bowiem punktem wyjścia dla przedstawienia w motywach pisemnych uzasadnienia wyroku koncepcji prawnej rozstrzygnięcia sprawy powinny być ustalenia faktyczne. Ustalenia mają zaś odpowiadać postulatowi jasności i kategoryczności. W uzasadnieniu wyroku musi znaleźć odzwierciedlenie dokonany wybór określonych przepisów, ustalenie w drodze wykładni ich znaczenia i zastosowanie norm prawnych w związku z poczynionymi ustaleniami faktycznymi (por. wyrok SN z 7.05.2002, I CKN 105/00). Sąd jest bowiem zobowiązany do wyjaśnienia motywów podjętego rozstrzygnięcia w sposób umożliwiający przeprowadzenie kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia. Jeżeli tego wymogu nie spełnia, wówczas orzeczenie podlega uchyleniu, zaś sprawa zostaje przekazana do ponownego rozpoznania (por. wyrok SN z 26.07.2007, V CSK 115/07).

W niniejszej sprawie wyliczenia w zakresie wysokości szkody, jaką miała ponieść powódka, zaprezentowane przez Sąd Okręgowy w jego rozważaniach, w żadnej mierze nie przystają do poczynionych przez ten Sąd ustaleń. Sąd wskazał, że wyliczenia szkody dokonał w oparciu o przedłożone przez powódkę dokumenty i objął tymi wyliczeniami działki (...), za okres: ostatni kwartał 2009 roku i lata 2010, 2011, 2012 i 2013. Jako należne kwoty wskazał: 2350 zł za 2009 r., 9.680 zł za 2010 rok, 9.680 zł za 2011 rok, 10.080 zł za 2012 rok i 10.448 zł za 2013 r. Tymczasem z zestawienia, które zostało dołączone do zaświadczenia z dnia 6 lutego 2014r., wystawionego przez Burmistrza B. (k. 142, 143 akt) wynika, że za 2010 rok zobowiązania te wynosiły za działkę (...) – 9.394 zł, a za działkę nr (...) – 63 zł, co ni jak nie daje kwoty 9.680 zł przyjętej przez Sąd. Podobne zobowiązania były za rok 2011, Sąd zaś przyjął kwotę 9.680 zł. Za 2012 r. z zestawienia wynika, że te zobowiązania podatkowe wynosiły odpowiednio: 9.692 zł i 95 zł, a Sąd przyjął zaś kwotę 10.080 zł, za 2013 rok – 8.153 zł i 116 zł, Sąd zaś przyjął 10.448 zł. Przy braku jakiegokolwiek uzasadnienia, skąd przyjęto wskazane przez Sąd kwoty do obliczeń, zgodzić się należy z zarzutem skarżącego, że doszło do naruszenia przepisów postępowania wskazanych w apelacji, a wydane rozstrzygnięcie nie poddaje się weryfikacji Sądu Apelacyjnego.

Słuszny jest także zarzut pozwanego, że sorko konsekwentnie zarzucał, że nie był nigdy wzywany przez powódkę do zapłaty roszczeń wynikających z umowy z dnia 6 marca 2002r., obowiązkiem Sądu było tą okoliczność wyjaśnić i odnieść się do niej w pisemnym uzasadnieniu, a tego Sąd nie uczynił. Pozwany nie kwestionował bowiem, iż na mocy tej umowy był zobowiązany do ponoszenia podatku od nieruchomości i wszelkich innych ciężarów i opłat publiczno – prawnych. Podnosił jednak, że działki, które ma w użytkowaniu nie stanowią jego własności, stąd nie jest stroną dla Urzędu, a wszelkie decyzje i wezwania do zapłaty były doręczane powódce. Okoliczność ta została zupełnie pominięta przez Sąd I instancji, oddalił on nawet wniosek pozwanego o przesłuchanie stron. I o ile wyjaśnienie tej okoliczności nie mogło ona mieć wpływu na przesądzenie samej zasady odpowiedzialności pozwanego, gdyż ta wynika

z zawartej umowy, to mogła mieć na ustalenie, czy roszczenie w przedmiocie żądanych przez powódkę odsetek jest słuszne. Wskazać bowiem należy, że jako podstawę odpowiedzialności pozwanego Sąd przywołał art. 471 k.c., zatem pozwany mógł się bronić zarzutem, że w związku zaniechaniami powódki nie może ponosić odpowiedzialności za szkodę powstałą w związku z naliczeniem odsetek.

Co więcej, słuszny jest również i ten zarzut, że obliczenia należnych odsetek Sąd dokonał w sposób niezgodny z przepisami prawa, gdyż z obliczeń tych nie wynika, by wziął pod uwagę zmienność stóp procentowych, ogólną sumę należnych odsetek podatkowych podzielił bowiem jedynie przez 12 miesięcy i pomnożył przez należne lata.

Nie może natomiast zasługiwać na uwzględnienie zarzut pozwanego, iż wskutek potrącenia własnej wierzytelności pozwanego z wierzytelnością powódki, pozew winien zostać oddalony. Jak słusznie bowiem zauważył Sąd Okręgowy, pozwany w toku procesu nigdy nie przedstawił tego zarzutu w formie wymaganej procesowo, jak i w sposób przewidziany przepisami prawa materialnego, w szczególności w art. 498 i 499 k.c.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c. uchylił wyrok w zaskarżonej części. Przypomnieć bowiem należy, że chociaż postępowanie apelacyjne ma, zgodnie z art. 382 k.p.c., charakter merytoryczny i sąd odwoławczy nie ogranicza się do kontroli sądu pierwszej instancji, to jednak koniecznym jest zapewnienie instancyjności postępowania, gwarantowanej przez art. 176 ust. 1 Konstytucji RP (por. wyrok SN z 11.07.20107, III UK 20/07). Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy następuje zaś w sytuacji dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i konieczność, - co miałyby miejsce w niniejszej sprawie - czynienia przez sąd odwoławczy po raz pierwszy ustaleń faktycznych. W takim wypadku koniecznym jest uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji z uwagi na obowiązek respektowania konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności i postępowania sądowego (por. postanowieni SN z 20.02.2015, V CZ 119/14).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy obowiązkiem Sądu będzie poczynienie ustaleń faktycznych ze wskazaniem dowodów, na jakich się oparł a jakim odmówił wiarygodności i dlaczego, w szczególności w zakresie wysokości szkody jaką poniosła powódka, w tym również co do należnych odsetek oraz okoliczności, czy pozwany był wzywany do zapłaty tych należności - przy uwzględnieniu uwag, które poczyniono na wstępie oraz mając na uwadze, że wyrok został uchylony jedynie w części.

Z tych wszystkich względów, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Apelacyjny uchylił wyrok Sądu Okręgowego w części zaskarżonej przez pozwanego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Dariusz Ryszał Agnieszka Sołtyka Danuta Jezierska